

Pomenki o slovenskem pisanji.

XXI.

D. Kakor si pri nekterih rečeh predeleč pogledal, Krušic moj! tako si v nekterih premalo se ozerl ravno krog sebe, da bi človek skorej mislil, da si tudi kratkoviden! Na pr., kako umévno pa vendar ob kratkem uči Janežič §. 74. — „Mnogozložni samostavniki na: *ar, er, ir, or* (na *or* samo imena živih stvari) in *ur* vstavljajo po vsej sklanji *j*, da *r* mečé, in se ravnajo po zgledu „kralj“: gospodar-ja-ju, vodir-ja-ju i. t. d. — Izjeme ste le besedi: prepir in večer, ki mečivnega *j* nikdar ne prizamete“.

K. Jaz sem posnel to pravilo po Metelkovi slovnici, ter ga nekoliko še popravil in pomnožil.

D. Posnel si ga posnel, toda brez glave! Kteri Nemeec more po tvojih besedah vediti, da ima sveder rod. svedra, steber — stebra, ne pa sveder — svedera, steber — stebra? In kako ima veter, pisker i. t. d.? — Metelko je to dobro razločil, da se ravnajo po unih vse s polglasnim torej pregiblјivim *e* pred *r*, in povedal tudi, kako se vjema dar z naslednjo sklanjo; ti pa si vse te v eno versto stisnil in tako pravilo zmedel!

K. Med onimi, ktere *j* ne vstavljajo, sem jih pa več povedal, zlasti nekaj tacih, ki jih sedanji knjižni jezik že sploh rabi in jih je toraj vediti treba.

D. Nekaj si jih pa spregledal, in pograša se posebno štor — štora med njimi. Menda za to, ker si ugonobil Sokolcem brenceljna, si jim razpel prapor — prapora (stsl. a. *vexillum, signum*, b. *tintinnabulum* cf. *praporščik signifer*); pridjal si hrovaški kotar (stsl. *fines*), stsl. obliko tovar, in štor si premenil v šator — zakaj neki?

K. Beri Volfov slovar, in vidil boš, da že Gutsman in Vodnik sta pisala šator, da je pisal tako Vuk v serbskem, in šator pravijo vsi drugi slovanski jeziki, da štor — štora v slovenskem tedaj prav biti ne more.

O. Res ima staroslovenščina šator' in šat'r' (šater tabernaculum, tentorium), Vuk razun šator, šatorje (coll.) tudi čador, in drugod se bere čator. Kdo vé, ali je beseda slovanske korenine? — Dasiravno kaže Metelko celo v sklanjavi,

da se ravná sever — severja, ti vendar jaz ne morem pritegniti, da bi se imelo pisati le sever — severja. Mnogi Slovani in celo Slovenci govorijo in pisarijo sever — severa, in tako je bilo v staroslovenskem (cf. Mikl. séver' boreas, sévera-u, male severja; adj. séverov boreae); nsl. sever, gen. celo sevra, siver g. siverja schwarze gewitterwolke. Tako piše tvoj vzor, in sploh nam rabi p. severska, severna (kakor prostorna) stran i. t. d. Tudi (hrov.-srb.) oblike car — cara nam. carja grajati ne morem, dasiravno se v slovenskem in ruskem poslednja bolje podá. Déver — dévera (des Ehemannes Bruder Met.) se glasi stsl. déver'-ija-iju, nsl. dever ali diver (levir, affinis, menda iz gr. *δαίρ* cf. Mikl.)

XXII.

D. Nekoliko prepozno si pogledal tudi 13. §. d. v Miklosiča, ki pravi, da evangeli, zlodí, Juri se nsl. v imenovavniku pišejo namesti evangeli*j*, zlode*j*, Juri*j*, ker si mógel to zboljšati še le v popravkih in dostavkih.

K. To se ne vjema z mojim pravilom, kjer govorim le o samostavnih iz ptujih jezikov, ki se pišejo zdaj na *i*, bolje pa bi se pisali s koncem *ij*: Juri*j*, — Juri*ja*, juli*j*, — juli*ja*, evangeli*j*, — evangeli*ja*, ki se rabi tudi v sr. sp. evangeli*je* ter povém temu tudi vzrok. Julij, evangeli*j* je a) iz julius, evangelium, ki bi se slov. pisalo julijus, evangeli*jum*, po odpah-njeni končnici *us* in *um*; b) slov. moški imenovavniki v enoj. štev. se ne izhajajo na *i* ali na *y*, ampak na *j*: kij, stsl. jurij, julij, kyj, knjig'čij i. t. d.

D. Ali je Juri*j* tudi iz Jurius n. Jurius? Ali bi ne smeli pisati samo Jur, ker pravimo Jurče, Jurček ne pa Juričè ali Juriječè? Po tem bi sklanjali lahko Jur — Jurja, kakor star — starja, dihur-ja, in celo zlod-ja!

O. Zlod ali zlodí je iz stsl. zlodéj (zlo malum, déti facere, zlodéj maleficus), kakor dež nam. stsl. dežd' (pluvia, hung. deždž, scr. dadhi molken — Mikl.), torej imata rod. zlodja, dežja, dasi že tudi ne povsod. Kakor kaže Potočnik (str. 16.), se v dvoj. ali množ. štev. glasi deževa, deževi; vendar pišemo v tem pomenu raji skupno ime deževje.

D. Metelko piše Juri — Jurja str. 177 celo s polglasnikom po navadni izreki, in str. 191 evangeli, evangeli*ja*-

lju i. t. d. Prim. tudi Janežič §. 74: evangeli-*lja-lju* itd. Ako se rabi v imen. evangeli*j*, se mora v drugih sklonih se vé da pisati evangeli*ja-lju* itd.; po tem bi mogli v pridévniku djati evangelijsk — ali ne?

O. Evangelium je iz geršk. *εὐαγγέλιον* in pomeni to, kar dobro zaznamnja stsl. beseda blagovést' ali blagovéstijevije, evangelicus t. j. blagovést'n' - stiv', evangelista blagovést' - nik' itd. Staroslovenščina je rabila gerško besedo jevangelij (gen. — *liję* f. g. ne pa *lija*) in jevangeliije-*lija*, pa tudi evangel'je, in pridevnik evangelijsk', evangel'sk' itd. Miklosič sam piše nsl. une tri imena rod. evangelja, zlodja in Jurja (§. 287). Julij, junij se je res pisalo stsl., pa tudi *jul'*, *jun'* in vsled tega bi se menda smelo rod. *julja*, *junja*. Metelko je celo lahko pisal evangelja-*lju*, ker je imel za pravi topljeni *lj* lastno znamnje in se je sklonilo koj poznalo, česar v sedanjem pravopisu določiti ne moremo.

XXIII.

K. Jaz menim, da se imajo one imena sploh pisati na *ij*, in vse tuje na *ius* likati ravno tako.

D. Pač je zdaj velika soderga v tej reči; eni pišejo p. Metod, drugi Metodi, tretji Metodij; Horac-*i-ij*, Virgil-*i-ij*, Alojzi-*ij*, Anastazi-*ij*, in ravno tako različne so po tem pisanji v drugih sklonih: Metoda, Metodja, Metodija; Horaca-*cja-cija*, Virgila-*lja-ija*, Alojzja-*ija*, Anastazja-*ija*. Zdaj si pa pomagaj!

O. Kar smo popustili Metelkotove terdne in dobre pravila o pisavi lastnih osebnih, domačih in tujih imen, se nam je vse nekako zmedlo v tej reči. Osebné imena na *ius* sna-mejo, pravi, konec *us*, in namesti *i* dobivajo v sklanji *ja*, *ju*; Aloisius — Alojzi, Anastasius — Anastazi, Livi, Tici, rod. Alojzja, Anastazja, Livja, Ticja (str. 64. 191).

D. Krušič bi pa morebiti hotel, da se nam. Ticja, Anastazja, Horacija piše po glasoslovnih vladilih Tiča, Anastaza?! Janežič v obraževanju tujih lastnih imen uči §. 262. b), da za samoglasnikom *i* končnico *us* odpahni ter piši Alojzi; zavoljo zevi se vrine po ostalih sklonih *j*: Alojzija-*iju*, Livi-*ija-iju* itd.; in v sklanjavi §. 105. 3) pravi: Moška imena na *i* v samostavnikovi obliki pravilno sklanjamo, *j* pristavlja je ali *i* v *j* spreminjevaje, n. pr. Juri, Alojzi, 2. Jurja, Alojzija itd.

K. Jaz bi bil te misli, da pišimo one imena v vseh sklo-
nih z *j*, toraj tudi v imenovavniku, ker se bere to v staroslo-
venskem, ker pišejo tako skorej vsi drugi zlasti vzhodnji Slo-
vani, ker je ta pisava po tem takem vzajemna, Volfov ali
Volkov slovar naš jo že večidel imá, in tudi novoslovenščina
se ogiba zevi ali odpertine v glasovih (hiatus), ki jo tedaj
zatika in staplja.

O. Rad ti priterdim gledé na vzajemno književnost; v
prosti slovenski pisavi bi pa jaz svétoval, da se tuje lastne
imena z zategnjenim ali dolgim *i* pišejo vsikdar z *j*: Darius —
Darij, Arius — Arij, Basilius — Bazilij-a itd.; v drugih
pa bi morebiti ne bilo napak ravnati se po slovnici Metelkotovi,
da se razloči p. Alojzi — Alojzja od žen. Alojzija-ije,
Evzebi-bja, Avreli-lja, Klavdi-dja in žensk. Evzebija, Avre-
lija itd. V celo domačih in nam priljubljenih naj veljá pa do-
mača, narodova govorica p. Anton, Metod, rod. Antona,
Metoda i. t. d.

P a š n i k.

Knjige, naj zvestejši prijatli! — Čul sem že marsikterega
učenjaka, pa tudi kakega drugega pridnega bravca, ki je rekel:
„Knjige so mi naj ljubši prijatli, ki je imam.“ — In res, — te
besede niso prazne, ampak skozi in skozi gola resnica. Komu
bi tudi mogli knjige bolje primerjati, kakor prijatlom, od katerih
imamo vse to, kar od pravega prijatla pričakujemo, želimo in
zahtevamo.

Knjige nas podučujejo, tolažijo in kratkočasijo; — one
storé, da se solzimo, ali radujemo, knjige nas krepé za delo,
pa nas tudi večkrat zazibljejo v sladko spanje. — Knjige go-
voré, kedar hočemo, — molcé, kedar hočemo, — pridejo,
kedar je pokličemo, — gredó, kedar se jih naveličamo. Knjige
prenašajo voljno, naj je grajamo ali hvalimo; — oblačijo se po
naši volji, — ne ganejo se iz mesta, dokler se nam ne zljubi,
— imajo jezik za zobmi, — jim ni mar niti za čast, niti za stan,
ampak ostanejo po več stolotij, kakor so bile. Ako v svoji
sivi starosti nimajo več zmožnosti, da bi se krepko ustavljale
neprizanesljivemu zobu časa, imajo pa vendar še zmiraj do-
stojnih moči, iz katerih si motamo in stvarimo zopet druge
— enake prijatle.

Iv. Tomšič.